

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING KASBIY AXBOROT TAYYORGARLIGI FANLARINI O‘RGANISH JARAYONIDA AKT- KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISH

Askarova Zilolaxon Nurmuxamadovna,
Farg‘ona viloyat pedagoglarni
yangi metodikalarga o‘rgatish
milliy markazi

Annotatsiya. Ushbu maqolada o‘qituvchilarning kasbiy axborot tayyorgarligi fanlarini o‘rganish jarayonida AKT-kompetentligini shakllantirish muammolari va ularning yechimlari ko‘rib chiqiladi. AKT vositalaridan samarali foydalanish orqali o‘qituvchilarning nazariy va amaliy bilimlarini rivojlantirish yo‘llari tahlil qilinadi. Maqola AKT-kompetentligini shakllantirish jarayonidagi zamonaviy yondashuvlarga asoslangan.

Kalit so‘zlar: kasbiy axborot tayyorgarligi, AKT-kompetentligini shakllantirish, o‘qituvchilar tayyorlash, innovatsion texnologiyalar, pedagogik kompetentlik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Kirish.

Hozirgi davrda ta‘lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) keng qo‘llanilishi zamonaviy ta‘lim tizimida tub o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. AKT ta‘lim jarayonining samaradorligini oshirish, o‘qitish uslublarini takomillashtirish va o‘quvchilarni axborotlashtirilgan muhitda ishlashga o‘rgatish imkonini beradi. Bunday texnologiyalarni ta‘lim jarayoniga joriy etish jarayoni, ayniqsa, o‘qituvchilarning yangi ko‘nikmalarini shakllantirishni talab qiladi. O‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligida AKT vositalarini to‘g‘ri qo‘llash qobiliyati dolzarb vazifa sifatida e‘tirof etilmoqda. Kasbiy axborot tayyorgarligi fanlarini o‘rganish jarayonida o‘qituvchilarning AKT-kompetentligini shakllantirish bu jarayonning asosiy tarkibiy qismlaridan biridir. AKT nafaqat zamonaviy texnologiyalarni bilish, balki o‘quv jarayonini yanada interaktiv va innovatsion tashkil etish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni ham rivojlantiradi.

Bugungi kunda ta‘lim sifatini oshirish uchun o‘qituvchilarning AKT-kompetentligini rivojlantirish zarurati tobora ortib bormoqda. Ta‘lim jarayonida AKTdan samarali foydalanish orqali o‘quv materiallarini tushunarli, qiziqarli va ko‘rgazmali tarzda yetkazish imkoniyati yuzaga keladi. Shu bilan birga, AKT o‘qituvchilarga o‘quvchilarni mustaqil izlanishga yo‘naltirish va ularda tanqidiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda yordam beradi. Kasbiy axborot tayyorgarligi fanlari orqali AKT-kompetentligini shakllantirish o‘qituvchi kadrlar tayyorlash tizimining muhim

jihatlardan biridir. Ushbu fanlar o'qituvchilarni zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalangan holda dars jarayonini rejalashtirish, darslarni tashkil etish va nazorat qilish kabi vazifalarni amalga oshirishga o'rgatadi. Bu esa o'z navbatida ta'lim jarayonining sifatini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, AKT-kompetentligini rivojlantirish o'qituvchilarning o'z kasbiy faoliyatida innovatsiyalarni joriy etish qobiliyatini oshiradi. Bunda nafaqat texnologiyalardan foydalanish ko'nikmasi, balki ta'lim mazmunini axborot texnologiyalariga moslashtirish, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil etish ham o'qituvchidan yuqori kompetentlikni talab qiladi. Maqolaning asosiy maqsadi – o'qituvchilar tayyorlash jarayonida kasbiy axborot tayyorgarligi fanlari orqali AKT-kompetentligini rivojlantirish usullarini tahlil qilish va takliflar ishlab chiqishdan iboratdir. Ushbu maqolada AKT-kompetentligini shakllantirishning metodik asoslari, samarali yondashuvlar va o'qitish texnologiyalari tahlil qilinadi hamda bo'lajak o'qituvchilar uchun AKT imkoniyatlarini to'liq o'zlashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Asosiy qism.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanmoqda. AKT-kompetentligini shakllantirish – bu o'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalardan bilim, ko'nikma va tajribaga asoslangan holda samarali foydalanish qobiliyatidir. Ushbu kompetentlik o'qituvchilarga o'z kasbiy faoliyatida AKT vositalarini puxta qo'llash orqali ta'lim jarayonini innovatsion, interaktiv va sifatli tashkil etish imkonini beradi.

AKT-kompetentligining mohiyati uni tashkil etuvchi quyidagi asosiy tarkibiy qismlarda namoyon bo'ladi:

1) **Texnologik bilimlar:** AKT vositalarini (kompyuterlar, planshetlar, aqlli doskalar, projektorlar va boshqalar) samarali qo'llash; dasturiy ta'minot va turli multimedia ilovalaridan foydalanish; elektron platformalar (masalan, Moodle, Google Classroom, Zoom) va masofaviy ta'lim tizimlarini tushunish va boshqarish.

2) **Pedagogik bilimlar:** AKTni o'quv jarayoniga integratsiya qilish metodlari va texnologiyalarini bilish; ta'lim mazmunini AKT vositalari orqali samarali uzatish yondashuvlarini ishlab chiqish; raqamli resurslar asosida interaktiv darslar va loyihalarni tashkil etish.

3) **Amaliy ko'nikmalar:** Elektron taqdimotlar, videodarslar, ta'lim podkastlari yaratish; raqamli o'quv resurslari va onlayn manbalardan umumli foydalanish; testlar, o'quv topshiriqlari, nazorat va baholash tizimlarini AKT vositalari yordamida yaratish.

AKT-kompetentligini rivojlantirish nafaqat texnologiyalardan foydalanish qobiliyatini oshiradi, balki ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar AKT vositalari yordamida o'quv materiallarini ko'rgazmali,

tushunarli va interaktiv shaklda yetkazish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, animatsiyalar, videodarslar, virtual laboratoriyalar va o'yinli darslar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi.

Raqamli vositalar orqali tashkil etilgan darslar talabalarning dars jarayoniga faol jalb etilishiga yordam beradi. O'quvchilar mustaqil ravishda izlanish, onlayn resurslardan foydalanish va o'zaro hamkorlik qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Elektron resurslar, masofaviy ta'lim platformalari va sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari kengayadi. Bu har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlariga mos ravishda bilim berishga zamin yaratadi.

O'qituvchilarning AKT-kompetentligini rivojlantirish nafaqat ularning texnologik savodxonligini oshiradi, balki ularni innovatsion pedagogik faoliyatga yo'naltiradi. Bugungi kunda AKT bilimlari nafaqat dars jarayonini olib borishda, balki quyidagi vazifalarni amalga oshirishda ham muhim ahamiyatga ega:

- Elektron dars ishlanmalarini yaratish;
- O'quvchilarning bilimini onlayn tarzda nazorat qilish va baholash;
- O'quvchilar bilan individual va guruhli muloqotlarni tashkil etish;
- Virtual va raqamli laboratoriyalar orqali amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish.

Zamonaviy o'qituvchi – bu nafaqat bilim beruvchi, balki texnologiyalarni o'z faoliyatida samarali qo'llay oluvchi kasbiy mutaxassisdir. AKT-kompetentligini rivojlantirish quyidagi natijalarga olib keladi:

- O'qituvchilarning o'z ustida ishlash qobiliyati kuchayadi;
- Pedagogik faoliyatda innovatsiyalarni tatbiq etish imkoniyati ortadi;
- Ta'lim jarayonining interaktivligi va samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

AKT-kompetentligini shakllantirish o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligida muhim o'rin tutadi. Bu kompetentlik o'quv jarayonini sifatli tashkil etish, talabalarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish orqali ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli, o'qituvchilarni AKT-kompetentligiga tayyorlash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa

Bugungi kunda ta'lim tizimida AKT-kompetentligini shakllantirish o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligidagi asosiy ustuvor yo'nalishlardan biriga aylandi. O'qituvchilar tomonidan axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, ta'lim jarayonini sifatli va innovatsion tashkil etish imkonini beradi. AKT-kompetentligiga ega o'qituvchi o'quv materiallarini zamonaviy texnologiyalar yordamida taqdim eta oladi. Bu esa o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularning bilim olish jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Shu bilan birga, AKT vositalaridan foydalanish o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga

ham turtki bo‘ladi. Shuningdek, AKT-kompetentligini shakllantirish o‘quv jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etishga imkon beradi. Bu jarayon o‘qituvchiga faqat nazariy bilim berish bilan cheklanmay, balki amaliy ko‘nikmalarni ham rivojlantirishga yordam beradi. O‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatish, interaktiv darslarni tashkil etish imkoniyati oshadi.

O‘qituvchilarni AKT-kompetentligiga tayyorlash ta’lim tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirishga xizmat qiladi. Bu nafaqat o‘qituvchilarning kasbiy sifatlarini oshiradi, balki ta’lim samaradorligini ham yuqori pog‘onaga ko‘taradi. Shuningdek, yosh avlodning texnologik savodxonligini oshirishda muhim o‘rin tutadi.

Xulosa qilib aytganda, AKT-kompetentligini rivojlantirish o‘qituvchilarning kasbiy faoliyatini yanada takomillashtirish bilan birga, ta’lim tizimining umumiy sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu sababli, o‘qituvchilarni ushbu kompetentlik bilan ta’minlash zamonaviy ta’limning ajralmas qismiga aylanib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Smith J. Modern Teaching Methods with ICT. – London: Academic Press, 2021.
2. Jonsson P. Digital Competence in Modern Education. – New York: Education Press, 2022.
3. Tojiboyev I.T., Askarova Z.N. Recommendations for solving problems in the organization of independent educational activities of future teachers. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, V 4, I-4, 2024. P. 87-96.
4. Haydarov B. Interaktiv metodlar va ularning pedagogikadagi ahamiyati // Ilmiy jurnal. – 2022. – №4. – B. 25-30.